

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

510

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת בהעלותך תשפ"א

אותו והבינו מדעו להיות עובד השם, אזי הפרנסה מובטחת לו מן השמים, וכבר אינו צריך להתאמץ בפרנסה.

ויש שם הרבה פרטים בלשון הרמב"ם, מה הן הזכויות שזוכה אדם כזה, ומכבר עיינתי ומצאתי שכל לשונות הרמב"ם שם מקורם במאמרי חז"ל (א"ה). ולהלן הבאנו במוסגר מכת"י רבינו שליט"א (בה), ובספר קרית מלך למרן הגר"ח שליט"א הביא עוד מקורות בזה.

אלו הן הזכויות של שבט לוי וכל אחד מבאי העולם, **כל אחד! אם הוא עובד עבודת השם וזו כל שאיפתו ומגמתו, אין לו קשיים של גשמיות, ומן השמים נותנים לו את מה שהוא צריך, המינימום הנצרך כדי חיו.**

אבל לשם כך צריך עמידה בניסיון, וכפי שהזכרנו משבט לוי שעמדו בניסיון בחטא העגל, ובה זכו לכל המעלות והזכויות של שבט לוי.

וכאמור הזכויות הם זכות לרוחניות, וגם לגשמיות לצורך הרוחניות, ואין זו גשמיות בשביל הגשמיות, אלא מכיוון שהאדם הזה כל מעשיו לשם שמים והכל אצלו עבודת השם, ממילא כל מה שהוא צריך זה לצורך עבודת השם, ואין זו הנאה גשמית אלא צורך עבודת השם!

אכילה ושינה ככוננת מצוה

ומצינו עוד ברמב"ם על מה שאמרו חז"ל (אבות ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכתב על זה הרמב"ם בפרק ג' מהלכות דעות:

"נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו כולן עובד את השם תמיד וכו' מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את השם, ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את השם והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים", עכ"ל. והיינו שאם אדם ישן לשם שמים, ואף שהיה יכול לשבת ולדבר דברים בטלים, הוא אינו עושה כן, אלא הולך לישון לשם שמים, גם השינה שלו היא עבודת השם!

וכאמור העמידה בניסיון נותנת זכויות, וזוכים בה לזכויות רוחניות וגם לגשמיות לצורך הרוחניות, כמו שבט לוי שזכו לתפקידים רוחניים של עבודת הכהונה והלוייה, וגם זכו לגשמיות, שקיבלו מתנות כהונה ומעשר ראשון ללוי, כדי שלא יצטרכו לעסוק בפרנסה, וכמו שכתב הרמב"ם שהם יחיל השם, וחיילי המלך אוכלים משולחן המלך, ומפורש כן בספרי (פרשת קרח) על הפסוק "אני חלקך ונחלתך" – על שולחני אתה אוכל! ומקבלים פרס מבית המלך (כלשון רש"י דברים ט, ט).

והנה הרמב"ם כתב על מי שישן לשם שמים שהשינה שלו נחשבת עבודת השם, אבל אין הכוונה רק השינה, אלא **אפילו** השינה שהיא בשב ואל תעשה, וכל שכן אכילה ושתיה, שהם בקום ועשה, אם אדם אוכל ושותה כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם, שהרי חייל חייב לאכול, והוא יחיל השם, וצריך שיהיה בריא לעבוד עבודת המלך, אם כן הוא אוכל לשם שמים, ואכילתו נחשבת עבודת השם.

ונמצא לפי זה, כי כשאדם נוטל ידיים כדי לאכול, הרי הנטילה היא מצוה, וכשמברך על הנטילה זו עוד מצוה, ואחר כך כשמברך 'המוציא לחם מן הארץ' זו עוד מצוה, והאכילה היא עוד מצוה! כמו שנתבאר שהאכילה והשתיה הם עבודת השם, ונמצא שהוא כל הזמן עוסק במצוה ועובד עבודת השם, ושמחה גדולה יש בזה.

שתיית תלמיד חכם כמו נסכים

ולכן אמרו בגמרא (יומא עא, א) כי הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, מי שרוצה לקיים מצות ניסוך היין בזמן

מעלת שבט לוי בזכות העמידה בניסיון

הנה שבט לוי זכו בעבודת המקדש, כמו שכתוב בפרשת השבוע (במדבר ח, יח) "ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל", ואמרו חז"ל (זבחים קיב, ב) עד שלא הוקם המשכן הייתה עבודה בבכורות, היינו שבתחילה הייתה עבודת הקרבנות שייכת לבכורות, וכן כתוב בסוף פרשת משפטים שהקריבו עולות לפני מתן תורה (שמות כד, ה) "וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות", ופירש רש"י ואונקלוס כי נערי בני ישראל הם הבכורות, שבהם הייתה העבודה לפני שהוקם המשכן, וכפי הנראה זה היה על פי הדיבור (עין ירושלמי מגילה א, יא) וכך ציווה הקב"ה שהעבודה תהיה בבכורות, עד שהוקם המשכן.

אבל אחר כך היה חטא העגל, וגם הבכורות חטאו, ואילו שבט לוי לא חטאו, ולכן זכה שבט לוי לכל עבודת השם, כמו שכתוב (דברים י, ח) "בעת ההיא הבדיל השם את שבט הלוי", ופירש רש"י: בעת ההיא – בשנה הראשונה לצאתכם ממצרים, וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו, הבדלים המקום מכם, ע"כ. וזכו שבט לוי להיות כהנים ולויים, עם כל עבודת הכהונה, ועבודת הלויים שהיו משוררים ושוערים, ובזמן המשכן גם נשאו את המשכן וכליו, כי עבודת הקודש עליהם בכתף יישאו (במדבר ז, ט), וגם לדורות הייתה עבודת השיר ושמירת המקדש, משוררים ושוערים.

ולכל זה **זכו על ידי הזכויות של העמידה בניסיון**, כי חטא העגל היה ניסיון, מפני שכל כלל ישראל חטאו בעגל, ושבט לוי עמדו בניסיון שלא להימשך אחר הטועים, ועל ידי העמידה בניסיון זכו **למעלות רוחניות** של כל עבודת הקרבנות ועבודת הלויים.

מתנות כהונה – גשמיות לצורך הרוחניות

וזכו גם לזכויות גשמיות, שקיבלו עשרים וארבע מתנות כהונה, וכן מעשר ראשון ללוי, שהם דברים גשמיים, **ולצורך מה הגשמיות? לצורך הרוחניות!** וזכו לזה במקום נחלה בארץ, כי אין להם נחלה בארץ וגם אינם נוטלים חלק בבזיה, ובמקום זה קיבלו את מתנות הכהונה ומעשר ראשון ללוי, כדי שיהיה להם גשמיות לצורך הרוחניות.

וכתב הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל, כי הטעם שאין לשבט לוי נחלה בארץ וחלק בבזיה הוא: "מפני שהובדל לעבוד את השם ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים לרבים וכו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם, לא עורכין מלחמה כאשר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכוח גופן, אלא הם חיל השם שנאמר (דברים לג, יא) ברך השם חילו, והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר (במדבר יח, כ) אני חלקך ונחלתך", ע"כ. והיינו שדבר הניטל בכוח הגוף – אינו כשר לשבט לוי! ושבט לוי לא שייך לזה! אלא הם מקבלים מן השמים את מה שצריכים כדי חייהם, גשמיות לצורך הרוחניות.

כל אחד יכול להיות כשבט לוי

וכתב הרמב"ם שם "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני השם לשרתו ולעבדו לדעה את השם והלך ישר כמו שעשהו האלוקים ופרק מעל צווארו עול החשבוניות הרבים אשר ביקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה השם חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים", עכ"ל.

והיינו שכל אחד יכול להיות כשבט לוי, וכלשון הרמב"ם כל איש מכל באי העולם, היינו אפילו גויים, יכולים להיות גם חסידי אומות העולם שיזכו לזה, וכמו שמפורש בגמרא (ב"ק לח, א) שאפילו עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, וכל אחד ואחד שיעשה כן, אם נדבה רוחו

רשימה מכת"י רבינו שליט"א / על דברי הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל המובאים בגוף השיחה

א) ברמב"ם סוף הלכות שמיטה ויובל. ולמה לא זכה שבט לוי וכו' מפני שהובדל וכו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם וכו' והוא ברוך הוא זוכה להם. ביאורו, כי בזה שאין לשבט לוי חלק בארץ יש בזה ב' דינים, הא' שאין להם זכות לקבל חלק בארץ, והב' איסור לאו על זה שלא יטלו חלק בארץ.

ונתן הרמב"ם טעם לב' העניינים, כי מה שאין להם זכות הוא משום שהוא ב"ה זוכה להם, ולא יחסרו כל, ומה שאסור להם ליטול הוא מצד קדושתם שהובדל לעבודת השם.

ב) שם ברמב"ם. ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים' ויהיה השם חלקו ונחלתו 'לעולם ולעולמי עולמים' ויזכה לו בעולם הזה וכו' כמו שזכה לכהנים ללוויים'.

המקורות:

'כל איש ואיש מכל באי העולם'. בבא קמא ל"ח א' מנין שאפילו עכו"ם ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול וכו'. וכן הוא בספרי פרשת קורח הובא בסמוך.

'הרי זה נתקדש קדש קדשים'. דברי הימים א' (כג, יג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים.

'לעולם ולעולמי עולמים'. בילקוט ריש תרומה (שסד) כל מקום שנאמר לי הרי זה קיים לעולם ולעולמי עולמים וכו' בלויים והיו לי הלוויים. והרי כתב רבנו שהוא כשבט לוי. והא גם כן מפורש בספרי שם, נמצאת אומר שלושה כתרים הן וכו' הרי כתר תורה מונח 'לכל באי עולם' שכל מי שיזכה בו מעלה אני עליו כאילו שלשתן מונחין וזוכה בכלן.

'ויזכה לו בעולם הזה וכו' כמו שזכה לכהנים ללוויים'. שם בספרי אני חלקך ונחלתך על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה משל למה הדבר דומה וכו', והיינו בעולם הזה, דקאי התם על הא דאין לו חלק ונחלה בארץ ובביזה, עיין שם, ומבואר שם גם כן שמי שזכה בכתר תורה זוכה בכלן כנ"ל. וזהו מה שכתב הרמב"ם כמו שזכה לכהנים ללוויים.

וזהו גם כן הא דאמרינן עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, מה דהושווה לכהן גדול, היינו משום דעל ידי כתר תורה הוי כאילו זכה גם כן בכתר כהונה כמפורש בספרי הנ"ל.

והנה אמרינן (הוריות יג, א) ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, והוא מבואר בפשיטות על פי מה שאמר שם בספרי דמי שזכה בכתר תורה זוכה בכלן, ולענין כתר כהונה מבואר שם דהוא דווקא בזמן שהתורה יוצאה מפיו ויליף לה מקרא כי שפתי כהן וגו' כי מלאך השם וגו' בזמן שהתורה יוצאה מפיו הרי הוא כמלאכי השרת ואם לאו הרי הוא כחיה וכבהמה וכו' עיין שם.

והנה כל מזונותיו של אדם קצובין חוץ מהוצאות תלמוד תורה (ביצה טז), ויתכן על פי הנ"ל דמבואר בספרי על שולחני אתה אוכל, אם כן לא הוי בתורת קצבה ושכר, לכהן, וכן למי שזכה בכתר התורה, אלא דשולחן גבוה הוא, והכי נמי כל אדם, הוצאות תלמוד תורה הוי בכלל זה, דלא הוי לצורך עצמו, אלא לצורך התורה, הוי משולחן גבוה, ואין לו קצבה.

ועל דרך זה יש לפרש הא דאמרינן באבות כך היא דרכה של תורה וכו' אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, ויתכן, דקא משמע לן אף על גב דאשריך בעולם הזה, מכל מקום אין הנאות עולם הזה שלו על חשבון שכר העולם הבא, אלא אפילו הכי וטוב לך לעולם הבא, כל השכר קיים בשלמותו, כנ"ל, דשכרו בהעולם הזה הוי משולחן מלך מלכי המלכים, ולא הוי בתורת קצבה, ומתן שכר עבור עבודתו.

הזה שאין מזבח, יש עצה, שיינתן לתלמידי חכמים יין לשתות, כי תלמידי חכמים מדוע הם שותים יין? כדי שיהיה להם כוח ללמוד, והיין נותן כוח ומרענן (כמו שאמרו ביומא עו, א, חמרא וריחני פקחין).

וכפי שהיה מעשה עם הגר"א שפעם ביקש קפה כדי שיוכל ללמוד, וכך הובא המעשה בסידור הגר"א (אשי ישראל מהדו"ח בתחילת כתר ראש): שמעתי מהרבני המופלא וכו' שפעם אחת בעת שהיה הגר"א ז"ל בבית האסורים וכו' ונתנו לו שם חדר מיוחד אשר ישב שם עם הגבאי, וניתן לו רשות להביא ספרים לשם ולמד גם שם כדרכו כל הלילה.

והנה בלילה בעת אשר היצר לו, מפני שלא היה רוצה לישן שמה, ורצה להפיג את עצמו משינתו, ביקש מהגבאי שיביא לו מעט קאווע, או שארי חמין לשתות, והשיב לו הגבאי, הלא בלתי אפשר להשיג זאת, כי הלא החומה גבוהה ודלתיים ובריה אשר בלתי אפשר לצאת משם, ובפרט כי יש הרבה אנשי חיל העומדים פתח השער יומם ולילה יסובבוהו וחרבם שלופה בידם עד אשר אין מנוס מהם.

ויאמר הגר"א ז"ל אליו (אחרי אשר אלצהו השינה, והוא לא רצה לישון רק ללמוד כדרכו שלא לישון), עשה כך, הלא יש צינור תחת השער בחצר בית הסוהר, אשר משם יוצא הקילוח מהגגות, ודרך אותו צינור תלך לביתי ותחמם לי חמין ותביא אלי. ויאמר לו הגבאי, הלא דבר הזה בלתי אפשר, האחת מפני שהמקום דחוק מאד אשר בלתי אפשר לשום אדם לצאת דרך מקום צר כזה, שנית הלא כאשר יראוני אנשי חיל הנמצבים פתח השער, אשר איש רוצה לברוח מבית הסוהר, ישאו את ראשי מעל. והשיב לו הגר"א ז"ל, לך ותשוב ולא יהיה לך שום נזק. וכן היה. שיצא דרך המקום הצר הנ"ל והלך לבינתו וחמין בידו, ושם דרך אותו מקום הצר, והביא את החמין ליד הגר"א ז"ל, והוא לא ראה שום אנשי חיל וגם הם לא ראוהו, והוא נס הפלא, ע"כ.

והוא גם כן כמו שדיברנו, שמי שכל מעשיו לשם שמים, זוכה גם לגשמיות בשביל הרוחניות, וסיעוהו מן השמים להביא קפה כדי שיוכל ללמוד. ובאופן כזה גם האכילה והשינה נחשבים עבודת השם.

ולאחר מכן כשקמים מהשינה, יש נטילת ידיים וברכות השחר, ואומרים פסוקים – יברכך, ואלו דברים, וברכות, ופסוקי דזמרה, וכל התפילה, הכל מצוות, וכל הזמן עוסקים במצוה!

פרנסה בלא לחפש עשירות

וגם עסק הפרנסה למי שזקוק לזה, כבר הזכרנו בזה בעבר מדברי הרא"ש (בי"ב פ"א סימן כו) וכן נפסק להלכה ביורה דעה סימן רמ"ג, שמי שצריך לעסוק בפרנסה בשביל משפחתו, ומחמת זה אינו יכול ללמוד כל היום, אבל הוא לא מחפש עשירות, ואינו עוסק בזה מפני שהוא אוהב כסף ויאץ להעשיר' (ע"פ משלי כח, כ), אלא רק לצורך הפרנסה מה שצריך ומוכרח כדי חייו, ובכל רגע פנוי שיש לו הוא מחזר לדברי תורה ולומד דברי תורה, הוא גם כן נקרא 'רבנן'.

ונפקא מינה בזה להלכה, לענין תשלום מס השמירה עבור שמירת העיר, שאמרו בגמרא (בי"ב ח, א) רבנן לא צריכי נטירותא, והיינו שרבנן פטורים מלשלם מס לשמירת העיר מגנבים ומליסטים, כי הם אינם צריכים לזה, מפני שהתורה משמרת אותם, וזכות תורתם שומרת על העיר, ועל זה כתב הרא"ש שגם מי שעוסק בפרנסה כדי חייו, שכל הגשמיות אצלו היא לצורך הרוחניות, ובכל זמנו הפנוי הוא יושב ועוסק בתורה, יש לו גם כן דרגה של 'רבנן' להיפטר ממס השמירה.

ונמצא כי הרוחניות נותנת לו גשמיות לצורך הרוחניות, שנפטר מלשלם מס שמירה, מפני שאינו אץ להעשיר, אלא רק מה שצריך כדי חייו, ואם כן כל הגשמיות היא לצורך הרוחניות.

ההנהגה בממון וחיוב חומש

ובאמת עשירים חיים חיים קשים, עשיר שאוהב כסף ואץ להעשיר, החיים שלו הם חיים קשים, וכל הזמן הוא דואג, שצריך להרוויח עוד כסף, ושלא יפסיד, כמו שכתוב (קהלת ה, יא) והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון, וכן (שם יב) יש עושר שמור לבעליו לרעתו, ויש כמה פסוקים בקהלת על הסכנה שבעשירות.

ואמנם היו גם גדולי עולם שהיו עשירים, כגון רבי אפרים זלמן מרגליות, אבל מה הם עשו? עסקו בתורה כל היום! ונתנו לאחרים לנהל את מסחרם, ולא דאגו על ממונם, מפני שידעו שהכסף מן השמים, ואם יש הפסד זה מן השמים, ולא לקחו ללב, כי הכל מן השמים, ומה שמן השמים הרי זה לטובה, וגם ההפסד הוא טוב.

וכתוב עוד, שאם נותנים חומש מרוויחים מאד מזה, ובאיגרת הגר"א כתב שזה חיוב חמור מאד, לתת חומש מכל הכנסה, וכתב שם "ולמען השם, שתפריש את החומש כאשר ציוויתך, ולא תפחות כאשר הזהרתך, כי בפחות מזה עוברים כל רגע על כמה לאוין ועשין, ושקול כאילו כפר בתורה הקדושה חס ושלום".

ידוע שמי שמפריש חומש מרוויח מאד, וכן שמעתי עובדות מאלו שנותנים חומש לצדקה, שמרוויחים מזה מאד [ובכתב ראש סימן כ"ג כתב בשם הגר"א: שכל השומר מעשר מובטח בכך שלא יבוא לידי היוק כלל, והשומר חומש מובטח שיתעשר].

ויש מהחפץ חיים בספר אהבת חסד (ח"ב פ"ט ופ"כ) שהאריך בכל פרטי הדינים למעשה, למי שמרוויח כסף, האיך להתנהג עם הרווחים וכיצד לצאת ידי חובה מצד החיוב של צדקה.

ב

כוח התפילה על רוחניות

והנה ידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, מפני שאין זה מפריע לשום אדם, ואילו בגשמיות כל מזונותיו של אדם קצובין לו (ביצה טז, א), אבל על רוחניות אין קצבה, ובדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת בזה!

וכבר סיפרתי מעשה ביהודי אחד שבה פעם מחוץ לארץ, מאמריקה, והוא לא היה שומר תורה ומצוות, ובא לכותל המערבי, והתחיל לחשוב, אם אכן נכון שכל האמונה היא אמת, אני רוצה שיעזור לי מן השמים לידע זאת, ובאותו הרגע שחשב כן, ניגש אליו אחד מהפעילים שעוסקים בקירוב, והציע לו אם הוא רוצה לדעת מה זה יהדות.

ונתקבלה תפילתו במחשבה! **תפילה במחשבה, אף שאינה דיבור, היא גם כן תפילה**, ואמנם לגבי חובת תפילה שלוש תפילות ביום צריך דיבור, כי ההלכה היא שהרהור לאו כדיבור דמי, אבל סתם בתור בקשות, שלא מצד חובת תפילה, גם תפילה בלב היא תפילה.

ורבי ישראל אמר שעל רוחניות בדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת, אם כן מי שרוצה הצלחה ברוחניות, אם בלב הוא רוצה באמת, ומבקש ומאמין באמונה שלמה שהכל בידי שמים, הוא יקבל סייעתא דשמיא!

סייעתא דשמיא בזכות זיכוי הרבים

ויש עוד דבר כזה שאדם מקבל בו סייעתא דשמיא לרוחניות, אם הוא מזכה את הרבים ומשפיע על אחרים ברוחניות, ומזכה הרבים זה גם כבוד, כגון שאומר שיעורים ושיחות מוסר לרבים, ומשפיע תורה ויראת שמים ומידות טובות, וכיון שהוא מזכה הרבים זוכה לסייעתא דשמיא מידה כנגד מידה, שגם הוא יזכה בעצמו לאותו הענין שהשפיע בו על אחרים, ואף שעדיין אינו בעל מדרגה, ואין לו את המדרגה שהוא משפיע בה, אבל כיון שהוא משפיע הוא מקבל סייעתא דשמיא.

אמנם מאידך כתב בספר 'אוהל יעקב' להמגיד מדובנא (פרשת תזריע) "ואני בהיותי בוויילנא אצל מורי הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד רבינו אליהו מוויילנא זי"ע שאלתי את פיו לאמר איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הצדיק מיראתו גם לבני דורו. השיב לי משל לכלי גדול אשר כלים קטנים סובבים אותו מכל צד ואתה תעמוד ותשפוך אל הכלי גדול בלי הפסק, בעל כורחך כאשר הכלי גדול נתמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אצלה, אבל כל עוד אשר היא בעצמה לא נתמלאה כל שכן שלא יגיע אל הסמוכים כל מאומה", והיינו שרק כאשר האדם הוא מלא בעצמו, אז הוא יכול להשפיע על אחרים.

הזכויות לזכות את הרבים

אך יש עוד זכויות שזוכים בהם לזכות את הרבים, כמו שמצינו שאמרו חז"ל על משה רבינו (אבות ה, יח) "משה זכה וזיכה את הרבים", והיינו שתחילה הוא זיכה בעצמו, עם זכויות קודמות שהיו לו, ובזכות זה אחר כך זיכה את הרבים.

ומה הן הזכויות שמצינו שהיו למשה רבינו לפני שזיכה את הרבים בתורה מסיני? כבר הזכרנו מה שמפורש בזה במדרש (שמות רבה ב, ב) על הפסוק ומשה היה רועה את צאן יתרו וגו' אחר המדבר (שמות ג, א) ופירש רש"י אחר המדבר – להתרחק מן הגזל, ואיתא במדרש שם: "ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית (יער קטן), כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו אמר אני לא הייתי יודע שְׁרָץ היית מפני צמא, עייף אתה, הרכיבו על כתפו והיה מהלך. אמר הקב"ה: יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייד אתה תרעה צאני ישראל", ע"כ. והיינו שזה היה הזיכה של משה רבינו, מידות טובות ורחמים גם על הצאן, ובזכות זה זיכה את הרבים!

וכן אמרו במדרש שם על דוד המלך, שנאמר בו (תהלים עח, עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו, ויעלותי היינו הצאן הרך, שהיה דוד רועה את הצאן כמו שמפורש בפסוקים בספר שמואל (א' פט"ז ופ"יז), והנהיגם ברחמנות, כדאיתא שם במדרש: "היה מונע הגדולים מפני הקטנים, והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך, ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני, ואחר כך מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה. אמר הקב"ה: מי שהוא יודע לרעות הצאן איש לפי כוחו, יבוא וירעה בעמ"י, ע"כ.

והיינו שבוה זכה דוד המלך למלכות בית דוד, שהיא גם כן השפעה רוחנית על כלל ישראל, כי המלך הוא 'לב העם' כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ג, ו) ודואג לטובת העם גם בגשמיות וגם ברוחניות, וזהו זיכוי הרבים, על ידי זכויות כאלה של "ורחמיו על כל מעשיו".

וכן מובא בגמרא (ב"מ פה, א) על רבינו הקדוש, שקיבל ייסורים מפני מעשה שהיה, שהוא לא ריחם על בעלי חיים, ולאחר מכן היה עוד מעשה ששפחתו ביקשה לטאטא בעלי חיים מן הבית, והוא אמר לה שלא תעשה

בענייני הפרשה / משיחות רבינו שליט"א

בפרשת השבוע (ח, ג) ויעש כן אהרן וגו' כאשר ציווה השם את משה, ופירש רש"י, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ולכאורה מה החידוש בזה שלא שינה, הרי אם היה משנה לא היה מקיים את המצוה, ומהו השבח בזה?

אכן הפירוש הוא כמו שמצינו בעבודת יום הכיפורים שכתוב שם גם כן (ויקרא טז, לד) ויעש כאשר ציווה השם את משה, ופירש רש"י שם "להגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת מלך", היינו שלבש את בגדי הכהונה רק מפני שכך ציווהו הקב"ה, ולא הרגיש שום חשיבות בלבישתם, למרות שבדרך הטבע היה יכול להרגיש חשיבות, שהוא היה היחיד מכלל ישראל שלובש את הבגדים, ונכנס לקודש הקדשים, ועיני כל ישראל נשואות אליו.

ובאמת בזמן בית שני היו כהנים גדולים שקנו את הכהונה בכסף מהמלכות, ולא הוציאו שנתם (יומא ט, א), ואף על פי כן בכל שנה היו עוד כהנים שהמשיכו לשלם עבור הכהונה, מפני שרצו את החשיבות שבזה, ואף שראו את קודמיהם שלא הוציאו שנתם, לא התחשבו בזה, וכל אחד חשב אני לא אמות, והרי היו להם בני משפחה, אשה וילדים, וגם הם לא הצליחו למנוע זאת מהם, או שאפילו נשיהם וילדיהם נמשכו עמם בחמדת הכבוד, כי זהו הטבע, שהכבוד דוחק, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"א.

וזהו שבחו של אהרן, שלא הרגיש שום חשיבות בלבישת הבגדים, למרות שהוא היה היחיד מכל ישראל שהקב"ה בחר בו לזה, לא החשיב את עצמו, אלא עשה הכל כמקיים גזירת מלך, מפני שכך ציווה הקב"ה, וזה גם הפירוש בהדלקת המנורה "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", היינו למרות שהוא היה היחיד מכלל ישראל שזוכה להדליק את המנורה, והקב"ה אמר לו שלך גדולה משלהם וכו' כמובא ברש"י וברמב"ן שם, אף על פי כן לא החשיב עצמו בזה, ועשה הכל לשם שמים.

ומבואר שאם הייתה מתערבת איזה הרגשת חשיבות בלבישה או בהדלקה, זה כבר היה 'שינוי' ממה שנצטווה, וכבר לא היה 'כאשר ציווה השם', ובה נשתבח אהרן שהיה נקי מכל הרגשת חשיבות, ועשה הכל לשם שמים ולא לגדולתו.

חיוב התפילה להחזיר אחרים בתשובה

אם כן יש לנו דבר מצוין, שבידינו לזכות לרוחניות על ידי תפילה, בשביל עצמו ובשביל אחרים, וכגון בשביל המשפחה, עם תפילה אפשר לזכות!

ובאגרת הגר"א כתב כי "חס ושלום בקלקול הבנים ייענשו אב ואם מאד", ולכאורה מדוע, הרי לפעמים ההורים השתדלו בכל יכולתם לחינוך הבנים, והקלקול ארע מחמת סיבות חיצוניות, ומה בידם לעשות? אבל **העצה היא שיתפללו!** כי תפילה על רוחניות, של מי שאוהבים אותו, זו תפילה בלב, שהיא תפילה אמיתית, ותפילה כזו בודאי תעזור! ולכן אם לא מתפללים, אשמים בקלקול רחמנא ליצלן.

וביחזקאל פרק ג' (יז-יח) כתוב "באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דיברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש; ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת" (וראה גם שם פרק ל"ג ח-ט), היינו שאם יש רשע שצריך לחזור בתשובה, ויש מי שיכול להחזירו ולא מחזירו, הרי הוא נתפס בעונו, אבל אם עשה כל מה שביכולתו להחזיר את הרשע בתשובה ולא הצליח, אזי 'את נפשך הצלת', כי עשית את כל מה שאפשר, והשתדלת ועסקת בזה להחזירו בתשובה.

ולפי האמור הרי יש עצות להשפיע ולהחזיר בתשובה, על ידי תפילה! ואמנם אפשר גם בהסברה, אבל אם זה לא עוזר הרי יש תפילה, ואם כן אם אפשר להתפלל ולא מתפללים, אשמים בקלקולו של הרשע.

ואמנם זו מדרגה, ואין זה פשוט להתפלל עבור השני שיחזור בתשובה, והרי אנו רואים שגם בזמן החזון איש, היו רבים שצריכים לחזור בתשובה, והחזון איש בודאי התפלל עליהם, וזה לא עזר לכולם, ואמנם יש שחזרו בתשובה אך לא כולם, וכפי הנראה שאכן יכול להשפיע קצת, אבל לא לגמרי, ויש גבול עד כמה זה יכול לעזור.

ובודאי החזון איש והבריסקער רב התפללו על שיחזרו בתשובה, וכפי שמבקשים בשמונה עשרה 'השיבנו לתורתך' בלשון רבים, על כלל ישראל, ואמרו זאת בכוונה, וכפי שכבר סיפרנו איך שהייתה תפילתם בהתפשטות הגשמיות ממש, שכל החושים הגשמיים היו בטלים והגוף היה כמשתוק בשעת התפילה, ובודאי שהתפילה שלהם עזרה, אבל אף על פי כן יש גבול כמה שאפשר להשפיע על אחרים, כי צריך שגם המושפע יהיו לו זכויות, וזה תלוי מה המדרגה שלו ומה החטאים שלו.

אך על כל פנים בשביל הרוחניות של כל אחד לעצמו או בשביל המשפחה שלו, זו תפילה אמיתית בלב, ואזי אפשר לזכות על ידי התפילה, וכמו שאמר רבי ישראל שבדוק ומנוסה שהתפילה עוזרת! זהו מעלת התפילה, ויהי רצון שנוכה כולנו לתפילה בכוונה כמו שצריך.

כן, מפני שריחם עליהם, ובזכות זה מיד עברו הייסורים. רבינו הקדוש! כדי שיעברו ייסוריו היה צריך לרחם על בעלי חיים, והיינו לא רק שלא לצער, אלא לרחם, כמו שכתוב ורחמיו על כל מעשיו, ובעלי חיים זהו כל בעל חי, אפילו נמלה, ואם מרחמים זה הזכויות.

וכאמור בזכויות אלו זוכים גם לזכות את הרבים. ומי שמזכה את הרבים ומשפיע על אחרים ברוחניות, זוכה גם בעצמו להשפעה חוזרת ומקבל סיעתא דשמיא לרוחניות.

תפילה על עצמו ועל אחרים

ועל תפילה אמר רבי ישראל סלנטר שזה 'בדוק ומנוסה' שתפילה על רוחניות עוזרת, ולא רק בדיבור, אלא גם בלב, **ואדרבה תפילה בלב היא לפעמים יותר אמיתית מאשר תפילה בדיבור, כי בדיבור מתפללים נוסח קבוע, ולא כל כך קל לכוון, והכוונה אינה בשלמות, אבל במה שחושבים בלב הכוונה היא אמיתית, וזו תפילה ממש!** ולכן לגבי ההצלחה של תפילה, והתועלת שאפשר לקבל מהתפילה, אם זה בלב – זוהי תפילה יותר אמיתית [וכאמור אין הדברים אמורים לגבי תפילות החובה], וזה דבר בדוק ומנוסה שזוכים בו להצלחה ברוחניות.

אם כן יש לנו עצה לזכות להצלחה ברוחניות, על ידי תפילה.

ויש גם תפילה על רוחניות של אחרים, כגון מה שהובא בקובץ איגרות חזון איש (ח"א עד) נוסח תפילה לאם על בנה שילמד טוב ויצליח בלימודו, שתבקש בברכת שמע קולנו "יהי רצון מלפניך השם אלוקי ואלוקי אבותי שתרחם על בני... ותהפוך את לבבו לאהבה וליראה שמך ולשקוד בתורתך הקדושה ותסיר מלפניו כל הסיבות המונעות אותו משקידת תורתך הקדושה ותכין את כל הסיבות המביאות לתורתך הקדושה" כי אתה שומע וכו', ע"כ, וזוהי תפילה על רוחניות של אחרים.

ומעשה בבחור צעיר אחד שהיה צריך חיזוק לתורה, שיעסוק בתורה, ומרן החזון איש זצ"ל אמר ליבלחט"א מרן הגר"ח שליט"א: 'אנחנו נתפלל בשבילי, והתפללו בשבילו וזה עזר!' (א"ה. עין מהרש"א ברכות י, א, ובחזון איש מגיליונות החומש הנדפס בסוף חלק אורח חיים). זהו כוחה של תפילה גם על אחרים, **אם אכפת ומבקשים תפילה אמיתית, כמו תפילת האמא על הבן, שאכפת לה, אזי התפילה עוזרת!**

ועוד מעשה שהיה עם מרן החזון איש זצ"ל, שבא אליו בחור צעיר שלא הרגיש טעם בלימוד ולא היה לו חשק ללמוד, והחזון איש ישב איתו ולמד איתו קצת, עד שקיבל טעם בלימוד, כי הוא ראה איך שהלימוד מעניין וקיבל מזה טעם בלימוד. ככה החזון איש בעצמו למד עם בחור צעיר כדי לתת לו טעם בלימוד. כאלו מעשים של זיכוי הרבים.

דברים שנשא השבוע רבינו שליט"א בפני משפחות הרוגי האסון במירון

הכל בידי שמים, והנפטרים ודאי שהם בגן עדן, שהרי הם היו במירון, במקום קדוש, עם כוונות טובות לשם שמים, וכבר אמר רבי יוסי בשבת דף ק"ח יהא חלקי ממתני בדרך מצוה, יהא חלקי! כי מת בדרך מצוה זו זכות גדולה מאד, ואם כן הנפטרים הם עם חיים טובים ומאושרים, והם נמצאים עכשיו בגן עדן.

ורק לנו יש געגועים, אבל להם טוב, והם לא רוצים לחזור שוב, כי יש להם עולם הבא וגן עדן וטוב להם שם, ואמנם כן עלינו להוסיף עוד מעשים טובים לזכותם, אבל הם עם חיים מאושרים, ורק לנו זה חסר, וזוהי מצות האבלות, ההלכה של אבלות, כי כך הטבע שיש געגועים ויש צער, אבל באמת אין כאן רחמים, ואין מה להצטער ולרחם עליהם, כי להם טוב, ורק לנו זה קשה.

ובעזרת השם מכאן ולהבא יהיו בשורות טובות וחיים טובים ומאושרים לכל המשפחות, וכבר אמר פעם מרן החזון איש זצ"ל על דבר כזה, שהקב"ה משלם כפלי כפליים! אם יש איזה קשיים אזי הקב"ה משלם עוד יותר, ולפום צערא אגרא (אבות ה, כג), שיהיו בשורות טובות וחיים טובים ומאושרים לכל המשפחות.

נאמר במעמד תחילת כתיבת ארבעים וחמישה ספרי תורה בבית רבינו שליט"א לע"נ הנפטרים ביזומת הרה"ג רבי שמואל דוד הכהן פרידמן שליט"א בעל מחבר ספר 'שדה צופים'

מוקדש בברכה לידידינו החתן המופלג
כמו **ראובן מושקוביץ** שיחי'
מתלמידי רבינו שליט"א, לרגל שמחת
אירוסיו בשעה טובה ומוצלחת, זיכו לבנות
בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **אסתר שפרה גוטרמן** ע"ה
בת הר"ר **יצחק שטרנבוך** זצ"ל
נלב"ע כ' סיון תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הר"ר **יצחק נתן לוי** ז"ל
ב"ר **שמואל זאב** ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה